

PONŲ SLUOKSNIO FORMAVIMASIS

IŠ 1492 M. DIDŽIOJO KUNIGAIKŠČIO ALEKSANDRO PRIVILEGIJOS

(§ 14). Taip pat kokius tik nutarimus ir dalykus su ponais mūsų tarėjais baigsime, nustatysime ir nuspręsimė, tų su nieku kitu neprivalėsime pakeisti, pataisyti arba panaikinti.

(§ 15). Taip pat, kada kai kuriuos nutarimus ir reikalus pasitarime su mūsų ponais reikės apsvarstyti ir tie ponai tam nepritaras, tai mes neprivalome dėl to pykti ant jų, bet, ką tik jie mums patars mūsų ir bendrai gerovei, mes tai įvykdysime.

(§ 16). Taip pat dignitorijas, sričių valdymą ir visas kitas pareigybes arba paveldimą turtą turėsime suteikti ne svetimšaliui arba ateiviui, bet tiktai vietiniams. Tačiau už paskyrimą ir davimą arba suteikimą "bet kurių dvasinių ir pasaulietinių dignitorijų, valdomų sričių ir pareigybių neprivalome nieko reikalauti, taip pat ponai vaivados ir seniūnai nieko neprivalo iš urėdininkų ir laikytojų imti arba reikalauti, nebent tik tai, ką kuris nors mums arba jiems dėl garbės savo noru dovanos.

(§17). Tačiau visų pareigybių ir sričių valdymo mes neprivalome kam nors pavesti be mūsų tarėjų nutarimo. Tačiau, jeigu kuris iš urėdininkų mums bus įskųstas kaip mūsų turto eikvotojas ir daras nuostolius, abi šalys privalo pačios stoti prieš mus, ir, išklausus bylą, kaltininkas turės būti nubaustas, kiek yra nusipelnęs, o be kaltės pareigybių neturime atimti.

(§18). Taip pat vaivados, seniūnai, laikytojai, tijūnai, urėdininkai ir visi vietininkai mūsų didžiojoje kunigaikštystėje tebūna laikomi ir saugojami pirmesnėje garbėje ir aprūpinime ir savo valdomose srityse, kaip mūsų pirmataukų, didžiųjų kunigaikščių Vytauto, Žygimanto ir mūsų tėvo, ir tegu jie teisia ir tvarko, mokesčius ir savas pajamas pilnai tereikalauja ir teiškėsko kaip anksčiau, taip pat tetvarko tarnautojus ir jų kelionės išlaidas, kitaip vadinamas proiezdi, tepasirūpina apmokėti pagal srities paprotį.

(§ 19). Taip pat, mirus kuriam nors laikytojui arba tijūnui Vilniaus ar Trakų apygardose, Vilniaus ir Trakų vaivados savo apygardose teprašo iš mūsų ir tereikalauja pavesti valdomas sritis, atsižvelgiant į turimus nuopelnus arba padarytas paslaugas, ir taip pat tiems, kurie mums atrodys tinkami, ir tokiu pat būdu tebūna daroma visose kitose apygardose.

(§ 20). Taip pat dignitorijas, sričių valdymą ir pareigybes pilyse ir esančiuose nuošalesnėse vietose miestuose, jeigu jos bus laisvos ir neužimtos, apsvarstę su ponais mūsų tarėjais, tokias pareigybes arba valdomas sritis suteiksime už nuopelnus arba tam, kuris mums atrodys vertingesnis, ir ponai mūsų tarėjai privalo taip daryti... [...]

(§ 25). Taip pat liaudies žmonių neturime iškelti aukščiau už kilminguosius, bet visą kilnuomenę turime išlaikyti jos garbingume.

Lietuvos TSR istorijos šaltiniai, t. 1, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1955, p. 134–135.

IŠ ALBERTO GOŠTAUTO MEMORIALO (1536 M.)

3. Taip pat, kiek kartų karalystės gynimui reikėjo turėti lėšų, buvo sušaukiami visi valstybės tarybos nariai (consiliarii) bei visų bajorų atstovai, be kurių pritarimo ir žinios negali būti vykdoma jokia rinkliava; dar daugiau, dažnai patys ponai įkalbinėdavo bajorų atstovus, kad nepritartų kokiai nors rinkliavai. O Karališkoji Didenybė, net ir žinodama, negalėjo ponų apkaltinti, nes visą kaltę jie suversdavo bajorų atstovams. Mūsų [valstybėje] seimai vyksta visai kitaip: ką nusprendžia karališkoji Didenybė ir ponai, tą būtinai privalo vykdyti mūsų bajorai. Mes kviečiame į savo seimus bajoriją, iš dalies dėl pagarbos, o kita vertus, kad visi žinotų ką nusprendėme.

Šešioliktojo amžiaus raštija, [sudarė Algis Samulionis, Rasa Jurgelėnaitė, Darius Kuolys], Vilnius: Pradai, 2000, p. 56.